TOVERI
(THE COMRADE)

The organ of the Finnish workers in the Western States. The only Finnish Daily in the West. Published Daily, except Sunday, at Astoria, Oregon, by the Western Workmen's Publishing Society.

Office Seventh and Commercial St., Opposite Post Office.
Phone: Office 365, Editorial Dep't 832
Post Office Address:
TOVERI, Box 99, Astoria, Ore.

EDITORIAL STAFF
Elis Sulkanen, Managing Editor, Sulo Syvänen, Alex Sevo, Toivo A. Johnson. Leo Leino

Entered as second-class mail matter July 18, 1912, at the Post Office at Astoria, Oregon, under the Act of March 3, 1879.

Totuus

Kamalia terroristeja tietysti ovat kaikki bolshevikit jokapäiväisessä porvarillisessa sanomalehdistössä. Vain harvoin oikeudentuntoista porvaria tapaa ja vielä harvemmin sellaisen sana pääsee julkisuuteen suurien lehtien kautta. Mutta tässä on yksi porvarillinen, joka sattuu puhumaan tottakin. Hiljattain Siperiasta palannut sotilaskapteeni W. A. Rees, joka siellä on seurannut bolshevikien etenemistä, puhuu täyttä suuta jotakin sellaista, mistä porvarilliset lehdet eivät koskaan ole hiiskahtaneet halaistua sanaa ja jota eräiden "sosialististenkaan" sanomalehtien tilanahtaus ei salli julaistavaksi. Kapteeni Rees puhuu tähän tapaan:

"Bolshevikit eivät ole murhaajia, eivätkä harjota terroria kansan keskuudessa. Mikäli sotilaallinen puolustus on ollut kysymyksessä, ovat he ainoastaan puolustaneet niitä oikeuksia, jotka heille vapautta rakastavina ihmisinä kuuluvat.

Kansa kaikkialla on suosiollista bolshevikeille eikä missään tapaa vihamielistä käyttäytymistä heitä kohtaan. Melkein kaikkiin kaupunkeihin on perustettu komissionihallituksia ja vaikka köyhyyttä on olemassa hyvässä määrässä, niin siitä huolimatta näyttää kansa elävän rauhassa. Kaupunkien kaduilla ei näe asestettuja sotilaita enempää kuin muitakaan asestettuja miehiä.

Syytökset bolshevikien julmuuksista ja verilöylyistä ovat kaikkea perää vailla. Niiden monien kuukausien aikana, kun olin Siperiassa, en nähnyt yhdenkään vallankumouksellisen tekevän murhaa eikä harjoittavan raakuutta. Mitä amerikalaisilla oli rettelöitä Siperiassa, oli niitä Koltshakin joukkojen kanssa eikä suinkaan bolshevikien kanssa.

Bolshevikit kohtelivat meitä ystävällisesti ja me tunsimme olevamme turvassa silloin kun olimme heidän alueellaan. Minun kokemukseni heistä on se, että he ovat aina rauhallisia, miellyttäviä ja halukkaita oppimaan ja tekemään työtä."

Niin, että tässä me nyt sen kuulimme: "bolshevikit eivät ole murhaajia eivätkä harjoita terroria."

"SOSIALIDEMOKRATIA PORVARISTON PELASTAJANA"

Tällä otsikolla kirjottaa J. K. "Vapaa Kansa"-lehdessä seuraavat sitä katkeruutta, mitä vanhoillisten oikeistososialistien petoksellinen politiikka on synnyttänyt eri maissa, hyvin kuvaavat rivit:

Kenelle kuuluisi kunnia, jos kapitalistinen järjestelmä saataisiin pelastettua siitä turmiosta, johon kaikissa maissa syttynyt, ja jo varsin uhkaavaksi kehittynyt köyhälistö-vallankumousliike uhkaa sen syöstä? Ketä porvariston olisi ensikädessä kiittäminen tästä voitostaan? *Vanhoillisia sosialidemokraatisia työväestön johtomiehiä.* Edelleen, keitä olisi koko maailman vallankumouksellisen köyhälistön kiittäminen sen tappion aiheuttajina, jonka se tulisi tässä tapauksessa kärsimään? Kehen olisi sen ensikädessä kohdistetava syytöksensä tuhansien ja taas tuhansien parhaimpiensa teurastamisesta ja kapitalistisen rosvousjärjestelmän lujittamisesta? Samoja oikeistolaisia sosialidemokraattisia työväestön johtajia. Sillä nämä ne ensimäisinä ryhtyivät Venäjän kapitalistien puolesta asekädessä taisteluun Venäjän köyhälistön pystyttämää köyhälistön valtaa vastaan. Sosialidemokraattien petollinen menettely vaikutti suurelta osalta Unkarin köyhälistön toimeenpaneman vallankumouksen kukistumiseen, jonka seurauksena on voitolle päässeiden verihurttien verenhimon tyydyttämiseksi jo vuosikausia virtoinaan vuotanut työläisten veri ja vuotaa yhä ilman mitään määrää. Sosialidemokraattien välinpitämättömyys Ranskassa ja Englannissa on näiden maiden imperialistisille hallituksille tehnyt mahdolliseksi sen, että nämä ovat voineet ylläpitää kaikkia niitä mustia joukkoja, jotka lähes kolme vuotta ovat häärineet Neuvosto-Venäjän kimpussa, ja sosialidemokraattien avustamana lähtivät Puolan imperialistit valloittamaan alueita työläis-Venäjältä. Niin, ja Noske, hän, joka wilhelmiläisistä upseereista, aatelisherrain nulikoista ja porvarillisista ylioppilaista keräämällään lahtarijoukolla teurastutti tuhansia kommunisteja Berliiniissä, Hampurissa, Bremenissä, Mynchenissä ja Ruhrin alueella y. m., hän ja kumppaninsa Scheideman, Ebert y. m., jotka ovat tahrineet kätensä Liebknechtin, Luxemburgin, Jogischen, Levinen y. m. verellä, nämä ovat myöskin sosialidemokraatteja. Todellakin suuremmoinen palvelus, minkä sosialidemokratia on tehnyt kansainväliselle rosvojärjestelmälle, uhratessaan jo maailmansodan aikana miljoonia työläisiä kapitalistisen valloituspolitiikan alttarille, ja senjälkeen koettaessaan pelastaa porvarillista järjestelmää suistumasta itse kaivamaansa kuiluun, joka pelastuminen sittenkin — kiitos Venäjän köyhälistön kestävän urhoollisuuden — näyttää lopultakin epäonnistuvan.

Nyt kun työväen vallankumousliikkeen lopullinen tuhoaminen on osoittautunut mahdottomaksi, kun oikeistososialistit kaikkialla kadottavat pala palalta vaikutusvaltaansa työväestön keskuudessa, kun työväestö kaikissa maissa alkaa vaatia tilille näitä petturijohtajiaan, alkavat nämä jälleen pyrkiä liehittelemällä saamaan työväestön luottamusta itselleen. Anteeksi pyydellen selittelevät he kuinka he ovat olleet voimattomia vastustamaan hallitustensa imperialistisia pyyteitä. Vasta silloin kun Neuvosto-Venäjä alkoi osoittautua voittamattomaksi vaativat oikeistososialistitkin että sen kanssa on solmittava rauha. Tosin ovat he aikaisemmin ilmoittaneet olevansa sodan vastustajia, silloinkin kun Venäjä oli ahtaalla, mutta vaikka heidän hallituksensa lähettivät joukkoja ja aseita Venäjän kimpussa häärivien rosvolaumojen avuksi, ja työväestö näissä maissa ryhtyi aktiiviseen toimintaan tällaisten rosvoustoimenpiteiden ehkäisemiseksi, toimeenpanemalla mielenosoituksia ja lakkoja, esiintyivät sosialidemokratian johtomiehet aina työväestön hillitsijöinä. Lakot leimattiin epäisänmaallisiksi mielettömyyksiksi.

Oikeistolainen sosialidemokratinen sanomalehdistö on koko Venäjän neuvostovallan olemassaoloajan koettanut kaikin keinoin saada työväestöä ymmärtämään neuvostojärjestelmän mahdottomuuden. Se on kilvan vanhoillisimpien porvarilehtien kanssa kertonut mitä likaisimpia häväistysjuttuja venäläisistä Kommunisteista, synnyttäen siten työväestön keskuudessa enemmän tai vähemmän vastenmielisyyttä venäläisiä kohtalotovereitaan kohtaan, joka on ollut omiaan aiheuttamaan välinpitämättömyyttä työväestön suhtautumisessa hallitustensa edesottamisiin. Näin on sosialidemokraattinen sanomalehdistö toiminut yhtenä voimakkaana aseena taantumuksen kädessä vallankumouksellista köyhälistöä vastaan.

Jos siis kansainvälinen porvaristo onnistuisi saamaan lopullisen voiton vapauteensa pyrkivästä köyhälistöstä, saisi se sen juuri sosialidemokratian avulla. Tämän näkyykin työväestö kaikissa maissa yhä selvemmin oivaltavan. Siksi kääntääkin se kaikkialla selkänsä entisille johtajilleen ja yhä taajemmin joukoin ryhmittyy todellisen vallankumouksellisen taistelulipun ympärille. Yhä useammin kuuluu nykyään köyhälistön riveissä lause: "irti noskelaisista", yhä vahtavampana kaikuu varoitus "kynnet irti Venäjästä."

Suomenkin sosialidemokraatit ovat koettaneet kunniakkaasti täyttää paikkansa petturi-internationalen riveissä. Väsymättömästi on sen sanomalehdistö yrittänyt rakentaa siltaa veriin ja lokaan lyödyn köyhälistön ja sen teurastajien välille. Kaiken jyrkemmän toiminnan on se koettanut leimata mielettömyydeksi, Venäjältä päin kotoisin olevaksi "uuskommunistiseksi" hulikanismiksi. Se on usuttanut viranomaisia jyrkemmän kannan omaavien työväenjärjestöjen toimihenkilöiden kimppuun. Mutta kaikesta huolimatta kasvaa joka päivä "äkkijyrkkien" lauma. "Irti pettureista", "Kohti sosialistista yhteiskuntaa!" on Suomenkin köyhälistön tunnuslause.

Quincy, Oregon

Vainoojia vastaan! Quincyn, Ore., toverit toimivat. Mitä todellinen luokkansa ymmärtäminen saa aikaan, antaa näytteen näihin asti aivan toivottoman vanhoillisena pidetty Quincyn, Ore., farmikontrin toverit. Tälle seutukunnalle, johon ei ennen tullut kymmentä Toveria, on nyt jokunen aika tänne muuttaneiden tovereiden työn tuloksena Toverin tilaajamäärä noussut jo lähi sataan.

Nyt, nähtyään että yhä edelleen Toveri aijotaan tuhota, on siellä hankittu toistakymmentä uutta tilausta muutamassa päivässä. Mutta ei tässä kaikki. He ovat, vaikka osasto on toiminut vasta muutaman kuukauden, ostaneet useoita jäsenyyksiä Toverin kodin yhtiöstä. Nyt he kuitenkin aikovat ajaa tässä toverillisessa kilpailussa usean suuremman seudun osaston edelle, toimeenpannen Pacific Development Societyn jäsenyyksien lunastamiseksi lokak. 2 päivän iltana **SUURET TANSSIT.** Astoriasta on jo tilattu s. s. klubin orkesteri soittamaan, joten tilaisuudesta muodostuu suuremmoiset huvit. Lähiseutujen työläiset varmaankin saapuvat silloin Quincyn haalille viettämään hauskan illan. Te Mt. Solon nuoriväki ette joutanut kesällä Quncyyn juhlimaan. Tulkaapa nyt tanssialsiin joukolla. Samoin kaikkialta muualtakin olisi silloin mentävä Quincyyn. Siis lauantaina, lokakuun toisen päivän iltana. — Tov. Leo Leino.

San Francisco, Calif.

Puhujaseuran kokous piti olla t. k. 16 p:nä, ja tottavieköön se olikin! — Noin viitisen jäsentä oli saapunut kokoukseen. En nyt viitsi sanoa kaikkia mitä kielenpäässä on, joten sanon sanottavani vasta tuota noin — tuonnempana. Luulen että edellävedetyt ajatusviivat saavat jotain aikaan, joten ensi kerralla kun puhujaseuran kokous ilmotetaan, ei uutistenkirjoittajan tarvitse vedellä paljaita ajatusviivoja kokoukesn onnistumisesta. —?

Ensi lauantai-iltana t. k. 25 p:nä ovat ne vanhanmaan tanssit Työväentalolla. Edellisessä kirjeessä jo mainittiin miten siellä m. m. "hihkastaan" j. n. e. Nyt vaan sanon että sisäänpääsy on 25 senttiä, ja eiköhän jokainen tiedä että näissä tansseissa sitä on eri huminaa. — Ja sinne sitä mennään!

Ensi sunnuntaina t. k. 26 p:nä näytellään Työväentalon näyttämöltä jännittävä näytelmäkappale "Lowellin lakko". Lukija, ken lienetkin, muistat kai miten tuo lakko sai alkunsa ja miten se päättyi? — Jos et muista, niin saavu ensi sunnuntaina Työväentalolle, sillä katsoessasi tätä lakkotapausta huomaat miten ahnas on kapitalisti valvoessaan omaa etuaan, kapitalisti on valmis tekemään vaikka mitä. Tuttavani, ystäväni, toverini, tule, tuo tuttava vasi mukanasi ja katso miten riistäjäluokka valvoo etujaan, ja miten työväestö painetaan ales. "Lowellin lakko" on jännittävä näytelmä alusta loppuun. Sen on kirjoittanut Kalle Tähtelä. Jokainen tietää hänet ja missä hän on tänä päivänä. — Kapitalismin uhrina. — Lukija, jos et tiedä miten, niin kysy toveriltasi, hän selittää sinulle.

"Lowellin lakko" näytellään sunnuntaina t. k. 26 p:nä Työväentalolla. Iltama alkaa kello viisi, joten muistakaapa saapua ajoissa.

Virallinen.

Anchorage, Alaska

Ampui työtoverinsa. Kansalaisemme Emil Savola ampui naapurinsa ja työtoverinsa John Partin haulikolla kuoliaaksi elok. 24 p:nä. Ampuja väittää tapahtumaa vahingonlaukaukseksi. Tapahtuma on seuraava.

E. Savola ja John Partti ovat asuneet kesän "homesteetillaan", noin 3½ mailin päässä täältä, jossa on useita suomalaisia uutisasukkaita. Tänä kesänä alettiin sinne tekemään kauntintietä. E. Savola ja J. Partti ottivat urakalla tehdäkseen osan tiestä. Heidän tieosuutensa oli lähellä E. Savolan uutisasutusta, jonka tähden Partti asui Savolan luona.

Elokuun 24 p:nä lähti Mrs. Savola käymään kaupungissa vaan kun hänen asiansa oli sitä laatua, että hän tarvitsi apua, lähti J. Partti, joka oli valmis kykynsä mukaan toisia auttamaan, Mrs. Savolan mukana kaupunkiin. Illalla kello 7 aikana palasivat he kotiin uupuneena ja sateesta märkänä. Mitä tehtiin tai kuinka oltiin Savolan asunnossa kaupungista kotiintulosta kello kymmeneen asti mainittuna iltana, ei ole vielä annettu yleisön tietoon, mutta vähän jälkeen kello kymmenen ampui E. Savola J. Partia haulipyssyllä, mennen koko panos rinnasta sisään ja tehden ammottavan reiän. Kuolema seurasi heti.

Noin kaksi tuntia myöhemmin meni Mrs. Savola O. Vanojan asunnolle, joka on noin ¾ mailin päässä heidän asunnostaan ja ilmoitti mitä oli tapahtunut. I. Vanoja lähti heti kaupunkiin ilmottamaan tapahtumasta viranomaisille ja kaksi muuta miestä, jotka asuvat Vanojan luona, lähti tapahtumapaikalle. Sinne päästyä kohtasi heitä kauhistuttava näky. Partin sänky ja melkein koko huone oli veren tahraamana kuten teurastushuone. Pyssy ja osa huonekaluja oli lattialla; verityön tekijä makasi sängyssään peitteen alla jonkun verran humalassa ja murhatun Partin ruumis pitkänään ja kylmänä vuoteensa vieressä lattialla. Huone oli pimeä. Miesten mentyä sisälle ihmetteli urho, että kuinka he olivat uskaltaneet tulla hänen huoneeseensa.

Seuraavana aamuna kello 8 tuotiin ammuttu ja ampuja kaupunkiin, ruumis hautaustoimistoon ja ampuja vankilaan.

Partti haudattiin elok. 22 p:nä täkäläiseen hautausmaahan. Kaikki paikkakunnalla olevat suomalaiset ja joitakin toiskielisiäkin oli saapunut haudalle jättämään viimeiset jäähyväiset niin äkkiä ja kammottavalla tavalla poistuneelle työläistoveri!leen.

Vainaja oli parhaassa miehuuden iässä, noin 35 vuotias, yksinäinen mies. Syntyisin oli hän Kangasniemen pitäjästä Mikkelinläänistä, missä hänellä on elossa ijäkäs äitinsä, jolle hän vielä täältäkin koetti olla turvana ja avustajana. Hänellä on myöskin veli Duluthissa, Minn. Itsekin on hän ollut useita vuosia Minnesotassa, Wintonissa, y. m.

Hautauksen päätyttyä ilmotettiin, että suomalaisella haalilla pidetään kansankokous tapahtuman johdosta. Kutsua seuraten saapuivat melkein kaikki haalille. Aluksi laulettiin kak-

YHTEISKUNNALLISIA JA VALTIOLLISIA VIRTAUKSIA ULKOMAILLA

Työtätekeväin lepokodit Pietarissa

Kapitalistisessa yhteiskunnassa on kaikki alusta loppuun järjestetty harvalukuisen omistavan luokan etua, hyvinvointia ja mukavuutta silmälläpitäen. Työväki on siinä yhteiskunnassa tarpeellinen väline, ainoastaan väline, valmistamassa, kunnossa pitämässä ja kumartaen tarjoamassa rikkaille tämän maailman hyvyyksiä.

Niin ei tule olemaan työtätekevien yhteiskunnassa. Siinä yhteiskunnassa tekevät kaikki työtä kaikkia varten. Siitä syvinvoinnista ja mukavuudesta, joka yhteisellä työllä ja ahkeruudella luodaan, saavat myös kaikki nauttia.

Venäjän Kommunistinen Puolue hyväksyi 8:nnessa puoluekokouksessaan v. 1919 ohjelman, jonka puitteissa se raivaa ja rakentaa Venäjän Neuvostovaltaa todelliseksi työtätekevien yhteiskunnaksi. Urakka on huiman jättiläismäinen, mutta siihen on tartuttu myös jättiläiskourin, varmoin ja hellittämättömin. Ja niin syntyy lakkaamatta uutta. Mennään eteenpäin sillä tiellä, jota pitkin työväki kulkee orjuudesta luomakunnan herruuteen.

Varsin huomattava uudistus tällä tiellä on pietarilaisten suurisuuntainen toimenpide lepokotien järjestämiseksi työtätekeville. Ensimmäisen kerran saa maailma nähdä työläisen astuvan lepokotiin, astuvan sinne vielä senjälkeenkin, kun hän on sen valmistanut, muurannut, veistänyt, maalannut ja silotellut mukavaksi ja kauniiksi, astuvan sinne nyt lepäämään, nauttimaan sen mukavuudesta, loikomaan sen pehmeillä sohvilla ja ihanissa puistoissa, lukemaan virkistävää kirjallisuutta, lyömään palloa, pelaamaan biljaardia, vieläpä nauttimaan taiteesta sen eri muodoissa. Maailman työläisiä näky riemastuttaa, maailman porvaristoa kauhistuttaa sen "mielettömyys".

Pietarin vieressä, Nevan kahden mahtavan suuhaaran välisessä n. s. Kivisaaressa sijaitsevat nyt ensiksi avatut lepokodit. Miljonäärit olivat aikaisemmin sinne rakennuttaneet huviloita ja loistopalatseja asunnoikseen. Nyt ovat miljonäärit tiessään ja on Pietarin neuvoston toimesta muutettu palvelemaan toista tarkoitusta. Ne on muutettu työtätekevien lepokodeiksi ja saaren nimikin on muutettu "Työtätekevien saareksi".

Heinäkuisena sunnuntaiaamuna kulemme pitkin siistejä katuja läpi kaupungin tänne Työtätekevien saarelle. Teki mieli nähdä ihanaa luontoa ja suuremmoista lepokotihommaa lähempää katsoa. Venäjää puhuva toverimme oli edeltäpäin huolehtinut, että saisimme saaren n. s. esikunnasta oppaan mukaamme.

Kun astuimme Nevan yli vievälle sillalle, on saari vastapäisellä rannalla suoraan edessämme. Näkyy luonnon rehevä vihreys ja siellä täällä kauniita valkeita rakennuksia hohtaa. Heti sillasta kääntyy leveä, mahtava puistokäytävä pitkin Nevan rantaa vasempaan. Kuljemme satavuotisten puiden vilpoisessa varjossa ja ihailemme niiden paksuutta ja rehevyyttä. Heti käytävän päässä on juuri rakennettu komea, juhlallinen sisäänkäytävä, linnamaista rakennustyyliä. Värikin muistuttaa ajan syömää kalkkirappausta. Kuinka hyvin se sopiikaan uhkeaan luontoon. Sisäänkäytävän otsikkoon on kirjoitettu: "Pietarin työväen neuvoston tahdosta on tämä saari työtätekevien lepopaikka." Astumme holviin. Sitä koristaa molemmilla seinillä rivi pilareita ja niiden väliin asetetut suuret kukkivat hortensiat — "jälellä avajaisjuhlista", selittää toverille. Eteen aukeaa pieni kenttä ja sen keskellä jättiläismäinen veistos, esittäen vankkalihaksista tarmokkaannäköistä miestä, jonka oikea käsi puristaa alasimella lepäävää moukaria ja vasen puoliksi ojennettuna eteenpäin. "Työnjättiläinen", sanoo joku, ja tosiaan se sopii. Lähdemme puistotietä eteenpäin esikunnan talolle. Maalattuja, koristeellisia, erilaisia kilpiä on pystytetty tien viereen. Tien kahden puolen on huviloita, avajaisjuhlien jälestä vielä lipuilla, kukilla ja Leninin kuvilla koristettuna. Väkeä istuu parvekkeilla ja puistoissa. Meidät tapaa sadekuuro ja me työnnymme erään huvilan portista sisään ja astumme ylös kuistille suojaan. Otsikossa on siinäkin kyönnöksien ympäröimänä Leninin kuva. Portailla istuu keskiikäisiä miehiä ja naisia, joukossa joku nuorikin ja toisia juoksee puistosta sateen suojaan. He ovat lepokodin asukkaita. Tekisi mieli pakinoida heidän kanssaan, mutta en osaa heidän kieltään ja täytyy vain katsella. Muistiin jää rivi vakavia työläiskasvoja ja työn kovettamia käsiä. Ryhmä portailla tuo mieleen sunnuntai-iltapäivän naapurivierainen talonpoikaistalossa kaukana maalla.

Sade lakkaa ja ilma täyttyy heinän tuoksulla. Lähdemme taas eteenpäin. Esikuntatalolta saamme oppaaksemme miellyttävän virolaisen toverittaren ja hänen johdollaan käymme lähemmin tutustumaan Työtätekevien saareen.

— Lähdemme kai ensiksi koteja katselemaan, hän sanoo. Tässä on lähellä n:o 14, suurin tähän asti avatuista; menemme nyt sinne.

Astumme portaita sisään. Vasemmalla on kasvitarha ja oikealla suuri kasvihuone, jossa on troopillisia kasveja ja jossa ennen kuuluu kasvatetun myös etelän hedelmiä. Taaempana puiston keskellä on päärakennus, valkoinen loistava palatsi. Keski- ja molempien päärakennusten etusivuja koristaa pilaririvi. Rakennuksen keskiosasta vie leveät marmoriportaat pilarien reunustamaan suojamaan ja siitä aukenee ovet eteishalliin. Jäämme hämmästyneinä katsomaan sitä loistoa ja komeutta, joka avautuu eteemme. Halli on koko rakennuksen korkuinen, valo tulee katosta. Seinät ovat valkoista kiillotettua marmoria ja suuria seinäpintoja peittää kaikkialla kauniit gobeliinit, monen miljoonan arvoiset,selittää oppaamme, vaalea kalusto. Valkeat marmoriportaat vievät yläkertaan. "Kuka onkaan omistanut tämän komeuden ennen", kysymme kodin komissaarilta, joka kohteliaana on tullut tervehtimään. "Eversti Palatshevski, upporikas vanhapoika, rakennutti tämän", hän vastaa, "myöhemmin omisti sen joku toinen".

Eteishallista vie kodin komissaari meidät ensiksi kirjastoon jota parhaillaan järjestetään. Se on suuri tummahko, hienosti kalustettu, seinillä kirjoja lattiasta kattoon. Kirjastosta annetaan kodin asukkaille luettavaa, etupäässä kaunokirjallista, sillä se on sopivampaa lepoajan luettavaa, selittää komissaari. Vieressä on toinen huone, pehmeine vaaleine kalustoineen, jota käytetään lukuhuoneena. Lukuhaluisia lehtineen ja kirjoineen oli useita, kuka istuen kuka loikoen. Alakerroksessa on suuri juhlasali, seinät ja pilaririvit kahden puolen hiotusta valkosesta marmorista, ihania kristallikruunuja katossa ja selkänojattomia vaaleilla silkillä päällystettyjä sohvia seinillä. Salista vie ovet talvipuutarhaan. Siellä komeita palmuja, marmoriveistoksia ja jättiläismaljakkoja. Käymme katsomassa ruokasalia, senkin seinät ovat kiillotetusta harmaasta marmorista, kalusto vaaleata tammea, valkeilla liinoilla peitetyt pitkät pöydät. Ruoka valmistetaan yläkerrassa ja lasketaan hissillä alas tarjoiluhuoneeseen. Ja sitten kodin asukkaiden oleskelu- ja makuusuojat. Heitä asuu kahdesta kahdeksaan samassa huoneessa. Sängyt valkealla kuviokudonnaisella täkillä peitetyt, jokaisessa kaksi tyynyä valkealla liinapäällisellä. Painan erästä tyynyä. Sisus on pehmeätä untuvaa. Kiillotettuja ja kullattuja silkkipäällisiä huonekaluja, marmoriveistoksia, kultapuitteisia tauluja, pehmeitä mattoja, maljakkoja ja koruesineitä, kaikki niin kauniita, että lumottuna on unohtua niitä yhtä toisensa jälkeen ihailemaan. Kuinka kaunista luokaan ihmisnero ja kädet, se ajatus valtaa ihmettelevän katsojan mielen liikkuessa talon suojissa. Ilmaa, aurinkoa ja kesän tuoksua virtaa sisään suurista avatuista akkunoista. Eräässä suuressa ihmeen ihanassa, vaaleankirjavalla silkillä verhotussa huoneessa, jonka katto on oikea taideteos ja joka huone aivan ui päiväpaisteessa, tapaamme keski-ikäisen suomalaisen työmiehen. Hän on puuseppä Obuhovan tehtaalta, sairastanut vaikean taudin ja nyt joutunut tänne lepäämään.

"Mitä pidätte olostanne täällä", kysyn. "No en toki ijässäni luullut tämmöiseen paikkaan joutuvani", hän vastaa. Hän on ollut 24 vuotta Pietarissa. Kyselin häneltä yhtä ja toista muutakin oloista siellä. Ruoka on hyvä ja saa sitä riittävästi, hän kertoo. Oleskelu on kaikin puolin vapaata, kunhan ei vaan häiritse toisia. Omaiset ja tuttavat saavat tulla tervehtimään. "Olette nauttimassa neuvostovallan hyvyyksistä", sanon hyvästellessäni. "Niin", hän vastaa ja hymy leviää kasvoille.

Kaikkiaan on talossa 101 huonetta ja isohko puutarha. Sauna on käytettävänä joka päivä. Asukkaita ol' 150 naisia ja miehiä.

Poislähtiessä viikaisemme kasvihuonetta. Lämmin ilma lehahtaa ovessa vastaan. Erilaisia kukkivia kasveja ja ihmeen kauniita palmuja siellä näkyy; näkyy myös paljasta multapintaa. Siinä on viljelty ennen harvinaisuuksia rikkaan omistajan tarpeeksi. Nyt ei ole uudelleen ehditty laittaa kuntoon, kun koti vasta hiljakkoin on avattu, selittää oppaamme.

Kulemme puistotietä ja pistäydymme n:o 2:een, entiseen "Trenugolnikin" perustajan huvilaan. Suuri puisto, siellä veistokuvia. Rakennuksessa noin 30 huonetta, niissä kirjasto, biljaardihuone — jossa paraikaa peli oli täydessä käynnissä, — sivuhuoneineen, juhlasali, — jossa iltasin näytetään taikalyhtykuvia, — suuri ruokasali ja kyökki hohtavine kupareineen. Oleskelu ja makuuhuoneet ilmavia ja valoisia, vuoteet samanlaisia, kuin edellisessä, kalusto komeata, harvinaisuusesineitä, joita kodin komissaari näytteli. Ihmettelimme, että kaikki oli säilynyt niin hyvässä kunnossa, taideteoksia myöten. Oppaamme selitti, että niin oli kaikkialla saarella. Asunnot ovat ylimalkaan entisessä kunnossa, ainoastaan joitakin muutoksia on tehty ja vuoteita tuotu lisää.

Pistäydyimme vielä erääseen kotiin. Se oli n:o 4. Sekin on uudenaikainen loistorakennus. Huoneita päälle kolmenkymmenen. Sisustus ja kalusto rikkaan hienostuneen maun luomaa. Jokainen huone näyttää toitaan kauniimmalta. Ylägerran pienet huoneet sopivat mainiosti nykyiseen tarkoitukseensa, ne sijaitsevat pitkin käytävän toisella puolen ja jokaiseen menee ovi käytävästä. Vilkaisimme muutamia. Tuossa siinen, silkkinen seinätapetti ja samanvärisellä silkillä päällystetty kalusto. Pieni poika leikkii matolla lattialla. Hän on äitinsä mukana lepokodissa. Ystävällinen nainen, komissaarin apulainen, kutsuu meitä katsomaan "aurinkokylpylää" katolle. Katto on nim. rakennettu tasaiseksi ja varustettu matalalla kaiteella. Mukava korihuonekalusto on keskellä. Laskeudumme alas ja jäämme jalkoja lepuuttamaan eteishalliin. Oppaatamme utelemme entistä omistajaa ja hänen miljooniensa tulolähteitä. Hän kuuluu olleen Itävalta-Unkarin, tai Saksan alamainen. Ollut poissa jo maailmansodan alusta. Miljoonien tulolähdettä ei oppaamme lähemmin tiennyt, mutta se oli varmaa että paljon työläiskäsiä niitä on ollut keräämässä. Illallisaika on juuri tulossa ja meidät kutsutaan maistamaan talon ruokaa. Astumme suureen valoisaan ruokasaliin. Kattoa kannattavat pilariryhmät ja seinillä on suuria peilit. Valkealla liinalla peitetylle pöydälle on kadettu ruoka. Lautaset ovat hyvää porsliinia ja vieressä on lautasliinat. Tarjotaan sakeata juureskeittoa, liemessä tuntuu lihan maku. Toisena ruokana on lihakotletti kaalin kanssa. Ruoka oli ravitsevaa ja hyvänmakuista, paremmpaa kuin olimme olleet tilaisuudessa pitkiin aikoihin saamaan. Samanlaista oli ollut päivälliseksi ja lisäksi kahvi.

Sanomme kiitokset ystävälliselle o-